

ТРАДИЦІЇ ТА НОВАТОРСТВО В РЕЖИСУРІ ФОЛЬКЛОРНОГО ВИДОВИЩА

Фольклорне свято — це слава народних традицій, фольклорного мистецтва жителів різних куточків України. Частими учасниками таких свят є українські фольклорні колективи, учасники художньої самодіяльності, школярі, які допомагають організаторам та режисеру пропагувати багату культуру українців на високому професійному рівні. Постановки українських фольклорних свят характеризуються сюжетністю, єдністю форми та змісту художніх номерів, композиційною побудовою, присутністю основних принципів режисури малих форм драматургії та високою виконавською майстерністю. Неймовірно красиві українські традиції перетворюються у художню форму, театралізуються. Їм притаманна глибока конфліктність, напружене й дієве переживання соціумом загальнолюдських протиріч. Ліризм, драматизм, гумор є невід’ємними складовими всіх видів мистецтва. Цим ми завдячуємо високорозвиненій режисерській освіті в Україні.

Робота над постановкою фольклорного свята вимагає, в першу чергу, серйозних знань режисури як професії, режисури масових видовищ, знання українських традицій та краєзнавства. Кожен куточок нашої країни має свої неповторні звичаї, обряди, традиції, фольклор, елементи побуту та одягу. Український фольклор зароджується в сиву давнину і кожен рух, кожен елемент костюму, кожна картинка має своє те чи інше значення, а багаті знання традицій відкривають можливість для цікавих сюжетних ліній. Сюжетна лінія завжди є присутньою у художніх номерах та епізодах. Такі приклади, як купальські

гуляння молоді, де дівчата шукають своїх суджених, котрі заграють до дівчат; або весільні обряди заплітання коси молодій та одягання весільного вінка, згодом — гуляння молодих та гостей у шинку; зустріч весни та перші вечорниці, що називалися «вулицею» відкривають режисеру настільки широке коло ідей для творчості, що здається: теорія тридцяти трьох сюжетів є незастосовною. Їх безліч...

Сюжетність можна назвати відтворенням перебігу подій, дій певного обряду. Відтворюючи на сценічному майданчику зустріч весни, відродження природи, пробудження всього живого на землі, режисер одразу згадує зустріч старої баби Зими та молоді дівчини Весни. У кожного з цих образів є допоміжні персонажі, які уособлюють їх, доповнюють змістом, розкривають їхні значення. За віруваннями українців, весна є заступницею земної природи і знаменує пробудження життєвої сили землі. Це символ чистоти, ніжності, добра. Починаючи з 14 березня (Дня Явдохи) діти та молоді дівчата ходили по дворах і славили прихід весни, співали закличні веснянки і носили із собою вирізаних з дерева ластівок або випечених «жайворонків» [1, с. 360]. Існує безліч записаних веснянок та гаївок, написана до них музика. Їхній зміст настільки різноманітний, що дає змогу режисеру різносторонньо, широко розкрити, театралізувати заклики людей до приходу Весни.

Зиму уособлює група людей, які зображують заметіль, сильний вітер, холод та ін. Це може бути втілено танцем, пластичним етюдом, словесною дією. Сили Весни та Зими постійно стикаються в боротьбі, доводять свою правду. Тут і виникає конфліктність, що є рушійною силою сценічного мистецтва. Конфлікт у фольклорному святі виступає радше як подолання перешкод персонажами. Сили Весни, Зими, дівчата, хлопці, діти, всі учасники заходу рухаються до своєї мети танцями, піснями, віршами, обрядовими діями:

Благослови, мати,
Весну закликати,
Зиму проводити...

Боротьба триває протягом усього свята, і в результаті за народною традицією бере гору Весна. Не тільки за народною традицією, але і за

композиційною побудовою свята режисери розрізняють два види композиції: зовнішню (архітектоніку) та внутрішню. Усі масові театралізовані заходи поділяються на блоки епізодів, епізоди, художні номери, які мають свою внутрішню композицію та є зовнішньою побудовою. Складніша внутрішня, бо вона вимагає від режисера ретельного аналізу літературного матеріалу, який він використовує, незалежно від того, чи є сценарій оригінальним авторським твором, чи компіляцією з запозичених матеріалів.

Ліризм свята зустрічі Весни наштовхує на красивий, яскравий пролог. Це свято воскреслої землі, пробудження життєвої сили природи. Дух світла благословляє землю і все живе на ній. Вперше прилітає ластівка — Божа птиця [1, с. 362]. Це може виглядати саме як пластичний етюд. Зав'язка — перша подія — перша зустріч Зими і Весни, коли вони зустрілися і почали змагання між собою. За народною традицією проводяться молодіжні та дитячі ігри, де дві команди змагаються між собою. Хороводи, які збереглися від прадавніх часів як залишки імітаційної магії. Різні важливі обряди, які виконуються під керівництвом старшого в сім'ї та мають на меті пробудити життєву енергію рослин, ріст яких імітувався в іграх типу «Кривий танок», «А ми просо сіяли» та ін. Це режисер відносить до розвитку дії.

Вдарив грім, заблищала, затріщала блискавка, здійнявся буревій, Весна із Зимом зійшлися у вирішальній битві... Саме загострення пристрастей в епізоді може бути кульмінацією у святі, найвищою точкою усієї боротьби, розв'язанням проблеми.

Перемога позитивного героя, Весни, буде розв'язкою. Усі учасники заходу, по ту чи іншу сторону боротьби, об'єднуються, радіють, веселяться та заводять хоровод, активізують глядачів, запрошують їх до танцю. На сцені з'являється велике, яскраве сонце, що освітлює всіх учасників. Які джерело тепла сонце — це життєва сила, пристрасть, хоробрість і вічна молодість. Як джерело світла воно символізує знання, інтелект.

Режисер мислить образами. Найпершим помічником режисера в образотворенні є театралізація, метод перенесення сухого літературного матеріалу на сцену, перетворення його у художню форму. Саме

зримає розкриття драматургічного конфлікту, організація сцен, дій впливає на соціально-психологічне сприйняття глядачів того чи іншого матеріалу.

Соціально-психологічна природа особистості реалізується у спілкуванні та взаємодії, відтворюючи реалії соціального буття. У цілісній системі рис особистості найзначущішими є особливості спілкування, адже особисте життя та особистісний розвиток людини є всеохопною комунікацією.

Окремо достатньо виділити символізм та історизм у театралізації фольклорного видовища. Український фольклор, досить розвинутий у жанрово-тематичному сенсі, становить важливий шар вияву народної свідомості, в якому відбивається міфопоетичне осмислення історичного минулого народу, розкривається певна грань народної культури. Хоча для традицій українців характерне поєднання індивідуалізму з ідеєю рівності та прагнення до волі, це породжує й непереборний і невимірний, органічний і масовий потяг до боротьби. Вольтер, помітивши цю особливість, писав: «Україна завжди прагне до волі».

Весна поборолала зимові холоди, українська нація відродилася з весняним теплом, життя знову закрутилося у круговороті почуттів, пристрастей, життєплину — саме це основна ідея, головна думка фольклорного свята зустрічі Весни.

В історії нашої держави є свята, вкрай важливі для українців. Серед них є події загальнонаціонального масштабу, до яких народ йшов кілька століть, відвойовуючи свою свободу і незалежність; релігійні свята — до них українці ставляться з особливим теплом і трепетом, які донині зберігають, відроджують. Передають із покоління в покоління і професійні свята. Але, з точки зору режисури як професії найцікавішими були, залишаються і будуть саме свята, традиції та ритуали яких походять від язичництва. Це і зустріч Весни, гуляння масляного тижня, водіння кози та Маланка, обряди Купала та безліч інших.

Звичаї українського народу передусім пов'язані з традиційним світоглядом, який складався протягом багатьох століть, а істотно вивчення способів та методів відтворення цих звичаїв на сучасній сцені, поєд-

нання образного бачення, відчуття естетики та професійності творчого колективу зможе якнайширше розкривати, поширювати, пропагувати народне мистецтво серед урбанізованого населення України.

1. Ковалевський О. В. Українські традиції [Текст] / О. В. Ковалевський. — Х., 2007.
2. Кужельний О. П. Сучасні методи театралізації масових видовищ та свят : Творчі пошуки у прикладах [Текст] / О. П. Кужельний. — К., 2010.
3. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: підручник : У 2 кн. [Текст] / Л. Е. Орбан-Лембрик. — Чернівці, 2010. — Кн. 1.
4. Мовчан П. М. Витоки : Книга роздумів [Текст] / П. М. Мовчан. — К., 2004. — Ч. 1.
5. Духовна велич України : Наук.-публіц. зб. [Текст] / Упоряд. І. Новиченко. — К., 2004.